

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Digressio 10. Num quod interiit, redire idem numero possit, ad tex. com.
69.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

inspirare. Et Democritus ex calidis eam faciēs corpuliculis hæc perpetuò ingredi corpus voluit & egredi; quemadmodum in tex. 21. dictum est. Hi igitur maximè hoc argumento vrgentur, quo fore conficitur vt animalia sæpè moriantur & reuiuifcant.

Idem propemodum illis dicitur, qui aquam, sanguinem, aut aliud eiusmodi fluidū corpus animam esse putauerunt; quæ vt in vase contineatur in corpore, & vt cum Philopono dicam, velut in viuatio fera, egredique sæpè possit & ingredi. Cùm præsertim animam vellet non cõpagem & constitutionem, sed solum motum adferre corpori. Vt enim nauta egredi sæpè & redire ad nauem potest, eamque mouere; ita & anima potest.

Quod verò de columna ponit Philoponus, quæ domum sustentat, nec tamen in dè submota redibit rursum ac sustentabit domum; est plurimum illi successit negotij, nec prorsus dissoluatur, leue tamen est, neq. consentit virtute: Nam non mouetur columna ex se, neq. mouendo sustentat domum: animam per se moueri & mouere corpus inquebant vereres. Deinde submota columna concidit illicò domus; animalis corpus aliquandiu persistit post egressum animæ: idcirco redire columna non potest, anima potest.

Denique quod tanquam absurdum & adu. amp. deducit hoc loco Philosophus, fore vt animalia mortua reuiuifcant; cùm eo consentit, quod in posteriori quoq. de ortu & interitu lib. tex. 70. tradidit; ea, quæ semel interierunt, redire amplius non posse eadem numero, sed specie duntaxat. Quæ de re opportunum fuerit aliquid ducere, vt quatenus verum sit intelligatur.

Digressio X. Num quod interijt, redire idem numero possit.

Annus magnus.

Celebris est Platoniorum Astrologorūmq. cõplurium sententia de magno anno, qui mundanus etiam interdum nominatur; cuius mentionem quoq. faciet non multò post Philoponus in Com. t. 45. Et Egyptius item Sacerdos apud Platonem in Timæo de hoc visus est Phaëtonis fabulam interpretari: Magnus autem annus totum illud tempus dicitur, quod in suo motu cælestia consumunt astra, quousq. ad eundem locum & punctum, vnde primùm discesserunt, omnia reuertantur; eundèq. situm & cõparationem mutuâ repetant, quam habuerunt cùm primùm moueri ceperunt. Hoc etenim vertente anno, eadem numero inquirunt & eodem prorsus ordine restitui cuncta debere, quæ à principio fuerunt. Totum autem hoc tẽpus Heraclito 18000. Diogeni 18355. Alijs apud Plutarchū in 2. lib. de placitis Philosophorum c. vlt. 7377. Solino & Seruio in 3. Æncid. Virg. 12654. Corn. Tac. 12854. Macrobio ex cõmuni Philosophorū calculo 3500. Ptolemæo ac ferè Astrologis & verò Platonis 36. vel 39. Alijs etiam 40. vel 49. millium solarium fuit annorum.

Aristotele opinio. & aliorū.

2.

Contrà Aristoteles omnino fieri posse negauit, vt quod semel corruptū est, idem vnquam numero restituarur. Quod Marsilio tantopere persuasit, vt ne à præpotenti quidem Deo id fieri posse dixerit. Initiòque nascens Ecclesiæ irriserunt Christianos Philosophi, quòd nostrorū corporum re-

X

surrectionem aliquando futuram crederent & sperarent: sæpèque iactabant, A priuatione ad Habitum non esse regressum. Negarūt quoque Saducei, vt sacra narrat Historia, animam nostram putantes esse mortalem atque cum corpore interire. Sed & Simon Magus, Valentinus, Marcion, Appelles, & Manichæus immortalitatem concedentes resurrectionem futuram dixerunt animorum, non corporum. Ac demùm inter eos, qui corpora quoque ad vitam aliquando reditura esse concesserūt, Origenes testimonio S. Hieronymi in epistola ad Pammachium, & Epiphanius hæresi 64. & Euthychius Constantinopolitanus Episcopus, vt Auctor est S. Greg. lib. 14. Mor. c. 29. non eadem corpora, sed alterius rationis futura esse dixerunt. Et inter nostros Theologos Durandus in 4. sent. lib. omnino non futurum idem numero corpus disputauit.

Quibus tam acriter ceteri omnes resisterunt, vt inter eos Scotus, Aureolus, & Ricardus conati sunt persuadere naturali etiam virtute, si nõ omnia, aliqua certè corrupta eadem numero posse redire. Quin & Eusebius Cæsariensis in 6. lib. suæ hist. c. 30. nonnullos commemorat extitisse in Arabia (Arabicos propterea dictos à S. August. in lib. de hæres. c. 83.) qui animum interire cum corpore affirmantes, tùm corporis, tùm animi resurrectionem futuram prædicarent. Est inter Philosophos non ignobilis interpres Aristotelis Paulus Venetus. Is in Cõmentarijs ad libros de ortu & interitu magnopere contendit posse naturali ratione atq. Aristotelicis principijs resurrectionem demonstrari. Animum quippe nostrum vidit is immortalem esse, formamque & veram hominis partem, & idcirco imperfectum atque in statu præter naturam & violento eum esse à corpore leparatum, nullum verò violentum & quod præter naturam sit, esse perpetuum posse. Ex quibus principijs necessario cõsequitur eum aliquando reuerturum esse ad corpus. Cùm præsertim non modò permaneat incolumis animus, sed & materia, quæ facile disponatur rursum ad eiusdem animi susceptionem. Accedit quòd Homo non consequitur nunc summum bonū & vltimum suum finem. Nullum enim est in hac vita bonum, cuius consequitio hominis expleat appetitum. Necessè igitur est eum in alia vita consequi. At si absque corpore solus consequeretur animus, non esset summum bonum totiusq. finis, sed partis. Oporteret igitur animum rursus coniungi cum corpore, vt homini toti satisfiat.

Consueuere tamen Philosophi, tum illud obijcere, A priuatione ad habitum non est regressus: quam ob causam velut magnum absurdū ac profusū adu. amp. argumentabatur hoc loco Aristoteles, si anima per se moueatur, fore vt corpus egressa iterum ingrediatur mortuæque animalia resurgat. Tùm vero ita futurum, vt idem esset duo & vnum: duo, quia bis producitur & existit: vnum, quia idem, quod antea fuit, redire ponitur. Querunt præterea, num per eandem mutationem, quares primùm producta fuit, iterum reuertatur, an per diuersam. Diuersa enim esse non posse videtur, quoniam cùm mutatio sit idem re eam terminos esse. Multò minus eadè mutatio fuerit: quia mutatio, motus, & tẽpus, nullo modo redire possunt & presentia esse, si semel fuerit præterita: contradictionem quippè continet, præteritum esse præ-

fens. Denique Anthropophagi homines obijciuntur. Dùm enim humanis vescuntur carnibus, heque in illorum substantiam mutantur, sanè aut ij, quorum sunt carnes, aut ij, quorum euadunt cibibus, ad vitam simul nequeunt reuocari. Idem de quouis animalium ratio cineris cibo, si Deus ambo in rerum natura restituere posse dicatur.

Autoris sententia. Ita fermè diuina potestas nostrorumque corporum resurrectio impugnatur. Ergò ens successiuum

1. libèter demus ne diuina quidem virtute idem numero redire posse. Cùm enim de duratione formalitatis rei successiuæ sit fluxus & durationis continuitas, quæ tollitur interruptione, pugnantia loqueretur, qui eundem numerò motum idemque numero tempus, quæ semel abierunt, affirmaret redire. Quoniam & vna essent & interrupta, presentia & praterita.

2. Immo nec in permanentibus idem numero & eadem ratione, hoc est cum isdem numero motibus & actionibus, sub eodemque numero tempore, redire potest: quoniã hæc ipsa redire nequeunt. Quò fit, vt nullum agens naturale corruptum quidquam valeat idem numero reparare. Quod & aduersus Platonicos probat S. Augustinus in 12. lib. de Ciuitate Dei cap. 13. & in quadripartito Ptolemeus & Orontius in tractatu de proportionibus, alijque per multi, fieri non posse ostendunt, vt cælestia sydera omnia reuertatur vnquam ad eadem loca & proportionem eandem: propter inæqualitatem secundum motuum singulorum. Neque vllum agens naturale potest absque motu & tempore quidquam producere: quare si motus idem & tempus redire nequeant, nec poterit agens, quod à motu pendet & tempore, eundem numero effectum reponere, sed productiones huiusmodi, quæ motum habet & tempus, multiplicatis hisce multiplicatur: cùmque motus sit idem re cum termino, & tempus idem cùm motu, vbi plures fuerint motus pluraque tempora, plures quoque necesse est terminos acres productas esse. Eadem ob causam idè numero effectus produci nequit à diuersis agentibus totis & omni ex parte distinctis. Si namque eodem id fieret tempore, idem sapiens nasceretur: si alio atque alio, eundem oporteret motum idemque tempore constitui.

3. Ceterum hæc non constringitur Diuina virtus. Sed illi potest esse ens permanentis corruptum aut etiam. tum ad nihilum, numero idem reponere. Quoniam vt ea nec à motu pendet nec tempore nec alia re vlla ita nec naturalis forma aut quouis res producenda, dum actio diuina consideratur: sed sapiens eadem extinguit & reuocari potest, sola Dei voluntate, quæ vna semper est & eadem, ita constitutur. Vt que per eam creati primum potuit ex nihilo, ita creata & ad nihilum redacta recreari potest. Actio namque Dei volitio ipsius est, eadem semper perseverans, atque à motu & à tempore independens: eademque existente volitione actio eadem est, idem illius terminus. Et omnino inquit S. Gregorius lib. 6. moralium ca. 7. multò maius est creati quod non erat, quam reparari quod erat. Sed & ex perenni conseruatione sumas argumentum. Vt enim Deus idem numero esse conseruat quam diu res vnaqueque durat, sic & singulis durationis illius momentis possit illum ipsum esse largiri de nouo, si ad nihilum redigeretur.

4. Quòd si Aristoteles & Peripatetici dicant, A priuatione ad habitum non esse regressum, naturale

Axioma est, naturæque virtutem respicit: neque infinitam atque à motu liberâ Dei virtutem agnouit Aristoteles, sed finitam planè & alligatam motui. Nos infinitis partibus meliorem virtutem aliamque, illius actionem nouimus. Cui dùm animorum nostrorum immortalitatem adiungimus, eòsque nostrorum corporum formatrices formas esse, idèque dimidias substantias, quæ à corpore separatae minus benè habeant, per opterque cum suis corporibus iungi & perfectiorem consequi conditionem, ac demum materiam etiam, cui debet vniri, naturâ sua incorruptibilem: nã possibile esse naturali ratione cognoscimus nostrorum corporum resurrectionem, quam christiana fide credimus & speramus. Quæ omnia potuissent quidè Philolophi illi videre, qui animum nostrum immortalem & formatricem corporum formam esse intellexerunt: indèque fortasse ortum habuit opinio illa de animorum redita atque in diuersa corpora migratione, vt obseruauit aliquando S. Gregorius Nyssenus in disp. de Anima & Resurrectione. Quamuis alio atque alio modo Pythagoras, Plato, atque Empedocles migrationem eam facerent, aut in sola humana, aut etiam in bestiarum & fructuum corpora. Quoniam tamen plerisque & sanè sapièntioribus non probabatur; neque allequi modum poterant, quo redita ad propria corpora, quorum antea fuerant forma, perficerentur; quòd diuinam virtutem haud satis cognoscerent; hæserunt dubij, neque resurrectionis corporum veritatem admiserunt, immò impossibilem iudicarunt.

B Quæ omnia potuissent quidè Philolophi illi videre, qui animum nostrum immortalem & formatricem corporum formam esse intellexerunt: indèque fortasse ortum habuit opinio illa de animorum redita atque in diuersa corpora migratione, vt obseruauit aliquando S. Gregorius Nyssenus in disp. de Anima & Resurrectione. Quamuis alio atque alio modo Pythagoras, Plato, atque Empedocles migrationem eam facerent, aut in sola humana, aut etiam in bestiarum & fructuum corpora. Quoniam tamen plerisque & sanè sapièntioribus non probabatur; neque allequi modum poterant, quo redita ad propria corpora, quorum antea fuerant forma, perficerentur; quòd diuinam virtutem haud satis cognoscerent; hæserunt dubij, neque resurrectionis corporum veritatem admiserunt, immò impossibilem iudicarunt.

C Nos cetra fide ac religione credimus: litteris nimirum sacris à Deo edocti. quibus tum significata iam ratio accedit; tum naturalis appetitus beatitudinis, ac felicitatis, cui nò satis fit in hac vita, neque sine corpore potest esse perfecta, quia non vnus partis, sed totius hominis esse debet. quo argumèto visus est vti S. Paulus in posteriore ad Corinth. epist. c. 5. In hoc, inquit, ingemissimus, habitatione nostram superindui cupientes: quod nolumus spoliari, sed superuoluntati, vt absorbeat quod mortale est, à vita. Pluribus id demonstrare ex Christi resurrectione; quod alterum fuit eiusdè Pauli argumèntum in Epist. ad Rom. c. 6. & priore ad Corinth. c. 15. & ad Philip. c. 3. & priore ad Thess. c. 4. Atque ex resurrectione plurium iam facta, ex aduersis rebus, tribulationibus, & ipsa morte, quas propter Deum libenter nunc & gaudenti animo tolleramus: quibus etiam vtitur Paulus in priore ad Corinth. c. 15. & posteriori ca. 1. Ex morte iam per Christum debellata, ex Dei iustitia, quæ non animam modo, sed corpus quoque, quòd & itineris comes & laboris socius & particeps fuit, assicere præmijs debet; alijque similibus argumentis, Theologi potius fuerit, quam Philosophi.

Verùm quæ indicata sunt, tum resurrectione futuram satis ostendunt; tum eiusdem numero corporis, quod interijt. Hoc enim vox ipsa resurrectionis testatur. Quippè restitutionem significat eius, quod perijt, excitationem eius, quod dormiuit; plenissimamque integritatem eius, quod cecidit; vt pluribus persequuntur S. Ioannes Damascenus lib. 4. de Orthodoxa fide ca. 28. & S. Gregorius Nyssenus orat. 1. de Christi resurrectione. Sacra namque litteræ excitandos illos esse affirmant, qui in monumentis sunt, quivè in terræ puluere dormierunt, eòsque, qui sunt in monumentis, audituros vocem filij Dei, Deum cõgregaturum pulueres & ossa ex

*Resurrectio
posibilia.*

*Animarum
transmi-
gratio.*

5.

6.

7.

8.

viuerſa terra, & Ezechiel eadem oſſa, quæ in Cãpo erant, coniungi vidit & reuocati ad vitam. Tum verò luculentiffimum eſt illud Iobi teſtimonium cap. 19. Rurſum circumdabor pelle mea; & in carne mea videbo Deum; quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpècturi ſunt, & non alius. Alio qui nõ eſſet idẽ Homo, ſi corpus idẽ non haberet, neq. idem corpus, quod anima fuit laborum focius, præmio aſſiceretur aut ſupplicio. Anima verò propèſio, qua peroptat iterum vniri corpori, non eſt ad quodcumque corpus; ſed ad illud, cuius antea fuit & eſt forma. Et Chriſtus, Lazarus, cæteri que omnes, qui iam reſurtxerunt, idem numero corpus acceperunt. Atque vt Chriſtus reſurgentiũ Princeps illud ipſum glorificauit corpus, in quo fuerat paſſus; ita & in nobis futurũ eſt. Angelorũque miniſterium illud & ſtudium in congregãdis pulueribus & oſſibus mortuorum, quod reſurrectionem antecedit, inane proſus ac ſuperuacaneum foret, ni eadem futura eſſent corpora.

Quo circa vt Philoſophorum lex illa, ex nihilo nihil fit, agentia obligat naturalia, non Deum; ſic etiam de altera illa lege exiſtimandum eſt, qua, A priuatione ad habitum decernunt non eſſe regreſſum. Neque obijciãt, idem fore vnum & duo. Erit namque vnum & idem, ſed bis productum, aliõq. & alio modo ſe habens: ac productum quidem primũ creatione vel generatione, deinde verò reſurrectione. Neq. diuerſarum mutationum opus eſt diuerſos numero eſſe terminos. Quippe idem vbi pluriũ localium motuum terminus eſſe poteſt, idẽm que color mediũ diuerſarum alterationum. Nam vt motus & terminus ſint idẽm re, formalis diſtinctio ſatis eſt.

De Anthropophagis difficultas videtur eſſe illi perſimilis, quam de muliere, quæ ſeptẽ fratres viros habuiſſet, proponẽbant Saduuzi. At explicatio diſſimilis. Sunt qui humanas carnes reſpondeant cibum non eſſe homini accõmodatum, nec in eius ſubſtantiam mutari; & ideo ſeparatas reſtitui poſſe illi, ex quo fuerunt acceptæ. Sed optimẽ S. Auguſtinus in 22. lib. de Ciuit. Dei cap. 20. experientia conſtare inquit & ſenſu percipi, eos, qui illas vorant ijs nutrirũ, ſuſtentari, atq. pingueſcere. Deinde eũm à feris ac piſcibus deuoratur homo, an nõ aptum alicui eſt alimentum? Eadem autẽm fuerit difficultas, ſit vt hominem, ſic beſtiam aut piſcem Deus ad vitam reuocet. Magis placuit alijs præcipuum ac ſingularem quandam Dei curam agnoſcere, qua ex humanis huiusmodi carnibus partes eas ſeparat, quæ ad illius, cuius erant, ſubſtantiam pertinent; vt illi tandem reſurgenti reſtituantur. Simile quidpiam habet S. Iuſtinus in explicacione quaſtionum Chriſtianiſ propoſitarum: vt in cæteris cibis, ita in hoc vſu venire (non enim omnes tibi partes in illius ſubſtantiam, quod illis veſcitur, conuertuntur) eãque carniũ partes, quæ nõ mutantur, reſtituendas in reſurrectione illi, cuius fuerant. Præclarẽ verò S. Auguſtinus carnes illas dixit eſſe quaſi mutuo acceptas à vorante, neque ad eius integritatem pertinere, nec illi debere reſtitui; ſed alteri, cuius propriae ſunt & ad cuius integritatem ſpedant. quemadmodum partes quoque abſumptæ fame reſtituentur, quæ ad illius integritatem faciunt. Eſt partes ex penitẽs perijſſent, nã illas poſſet. Præpotens Deus vndecumque vellet reparare. Verũm ad Ariſtotelem reuertamur.

TEXTVS.

Ἦτα δὲ καὶ συμπερικτὸς κίνησι καὶ ἐπὶ τὴν κίνησιν. ἀδύνατον δὲ βιάσθαι τὸ ζῶον. οὐ δὲ δὲ τὸ ἐπὶ ἑαυτοῦ κινεῖσθαι ἐν τῇ κίνησιν τὸν ζῶον ἀλλὰ κινεῖσθαι, ἡ δὲ ἐπὶ τὴν κίνησιν ἀδύνατον. ἀδύνατον δὲ τὸ κατὰ αὐτὸν ἀμαδόν. ἢ δὲ αὐτὸν, τὸ ἐπὶ δὲ τὸ ζῶον. τὸ δὲ ἐπὶ τὴν κίνησιν. τὸ δὲ ἐπὶ τὴν κίνησιν. τὸ δὲ ἐπὶ τὴν κίνησιν. τὸ δὲ ἐπὶ τὴν κίνησιν.

Motu autem ex accidenti vel ab altero mouetur. Pelleretur namque vi animal. Non oportet autem, cui in seipſo moueri in eſſentia, hoc ab alio moueri, niſi ex accidenti. Sicut neque quod per ſe bonum, aut propter ſe ipſum, hoc quidem propter aliud eſſe, illud autem alterius cauſa. Animam verò maximẽ dicat, quidpiam à ſenſibilibus moueri, ſi modo mouetur.

COMMENTARIVS LXX.

Non ſatis videntur Simplicius & Auerroẽs loci huius ſententiam aſſequuti; cũm Philoſophum hæcenus probable putarunt animam per ſe non moueri; nunc verò oitendere moueri ex accidenti. Quin potius illud ipſum agit, quod agebat antea: ſextũm que eſt argumentum, quo ex motu ex accidenti & ab alio iam concludit non moueri per ſe. Anima ex accidenti & ab alio mouetur, motu ſcilicet corpore, viq. externa impulſo animali; non igitur per ſe à ſeipſo mouetur. Etenim quod per ſe in eſt alicui, non oportet in eſſe illi per aliud: quare quod per ſe & ſubſtantia ſua mobile eſt, id eodem illo motu ab alio moueri non debet; niſi forte ſed ex accidenti: quod ſi anima per ſe & natura ſua motum habet, nec eſſe non eſt moueatur per aliud atque ab alio. Exempulum adfert boni. **D** bonum enim per ſe bonum eſt, aut propter ſeipſum; ita bonum non dicitur propter aliud aut alterius cauſa: quorum alterum formalem cauſam ſignificat, alterum finalem; ex quibus de efficiente motus cauſa ratiocinatur. Atqui anima tum ex accidenti mouetur, tum ab alio, ex accidenti dum corpus mouetur, ſiue ab anima moueatur, ſiue ab alio pellatur animal. Et rurſum ab alio, cũm à ſenſibilibus ad ſentiendum atque ad eũ ab appetibilibus ad appetendum excitatur. Vtrũque enim hoc membrum Ariſtotelem completi animaduertit. Vt propterea prima huius orationis verba (parua enim mutatio eſt) ita forte ſe legenda ſuſpicet (*τὸ δὲ ἐπὶ τὴν κίνησιν καὶ ἐπὶ τὴν κίνησιν*); motu autem ex accidenti atq. ab alio mouetur) vt membrum contineat & proponat vtrumque, cui ſubſequeus probatio reſpondet.

Iam huic argumento ne quis reſiſtat, rem eandẽm obijciãt & à ſe & ab alio, & proprio & alieno motu moueri, in dẽque & naturalem eſſe motum & violentum, & per ſe & ex accidenti. Intelligat namque duo oportet. Primũm quidem de motu eodem ſermonem eſſe, neque fieri omninò poſſe, vt eodem motu & natura ſua & ab alio, & per ſe & ex accidenti moueatur quidpiam. Elementum & natura & vi mouetur: a ſuſum vel deoſum natura, vi in oppoſitã partem: homo ex ſe graditur, vehitur autẽm & ex accidenti mouetur curru aut nauis vectus.

vectus. Et omnino eo motu, qui est per se, nunquam moveri potest aliquid ab alio: quoniam esse per se & esse per alium opponuntur, vnumque alterum tollit. Etsi motus qui est per se & a natura rei, alio indigeret, imperfectum esset & inutile, id quod a natura fit.

Alterum autem, per se moveri hoc loco id dicitur, non quod sibi ipsi sit motus causa, sed quod in essentia motum habet: quod verò eiusmodi sit, si illo ipso motu ab alio moveretur planè periret: quia motum ex se iam haberet, in quo illius essentia ponebatur. Ita quod ex se mouetur atque in essentia sua motum habet, eodem nunquam motu ab alio moveri potest. At anima & ex accidenti & ab alio mouetur, non igitur per se & essentia sua mouetur.

Anima ut a sensibus mouetur.

Ceterum quod ait Philosophus animam a sensibus moveri, minus accommodatè interpretatur Philoponus; dum animam exponit ex huius mundi sensibus cognitione in Dei cognitionem venire, atque ex rebus singulis, quæ sub sensum cadunt, vniuersalis cognitionem colligere. Etenim verum quidem est, id quod dicitur, sed non hoc nunc agebat Aristoteles, qui ad illud respiciens, quod in 2. & 3. explicabit libro, sentire esse quoddam pari & moveri ab obiecto sensibili; nostramque intellectionem ex sensibili motione proficisci; animam suè sentiendi suè intelligendo a sensibus moveri asserit: moveri inquam ad sentendum aut intelligendum & omnino ad cognoscendum, atque ad eò ad appetendum de quo loco ad locum mouendum; ut omnem animæ operationem comprehendas. Hoc enim agebat, an anima moueatur ex se ipsa, an ab alio incitata operetur; atque a sensibus eam permoueri.

Si modò inquit mouetur, quod aut propterea additur, ut putat Simplicius quod motus a sensibus obiectis afficiat organum corporis, non animam, atque in illo duntaxat suscipiatur, non in anima, Organum enim est, quod dissipatur aut congregatur omninoque alteratur; anima de pulsantibus ac mouentibus organum qualitatibus iudicat. Aut quòd (ut suo loco docebit) animæ operatio circa sensilia quæ passio quadam est & alteratio, non est verè ac proprie motus, sed aliud quoddam alterationis perficientis, non perimentis, genus. Sic enim ipsemet in tex. 57. & 58. lib. 2. interpretabitur.

Etenim potuisset, inquit S. Tomas, respondere Plato, ab hisce obiectis non moveri animam, sed ea potius motui animæ per ea discursibus occurrere. Verum si anima sufficiens sibi non est, ut suis duntaxat viribus omni externa obiectorum operè destituta operetur; ut gerit nimirum adhuc Aristotelica argumentatio, qua eam conficit per se mobilem non esse, sed ab obiectis, à quibus ad cognitionis & appetitionis actum reducitur.

Anima ut a sensibus mouetur.

Quòd verò habet Philoponus, a sensibus moveri animam eodem prorsus modo, quo Geometra dormiens ab eo mouetur, qui a somno illum excitat; aufferendo scilicet contemplationis impedimentum; non item iniiciendo intrudendouè Geometrica Theoremata. Sic enim animam, cum in se rationes contineat rerum, ob generationis tamen corporeæq. naturæ commercium graui quasi sopore oppressa; ad eas cognoscendas ab obiectis excitatur: Academicum potius est, quam Peripateticum. Non enim admittit Aristoteles cognoscen-

A darum rerum rationes insitas esse animæ, quæ velut tabellam esse vult, in qua nihil sit scriptum, sed inscribi omnia possint. Qua de re pluribus suo loco. Interim de motu sensus a sensibus Themistiū audi. Non videtur, inquit, sensus a sensibus moveri: sed sensilia id agere, & habere rationem talem, ut sine ijs sentire non possit. Sensus Araneis per similes est, quæ muscas, culices, & asilos in pediculis telarum incidentes irriteratque aggrediantur. Id non bestiarum facit infelix accessus, quamquam sine accessu illo non grassantur aranei: sed vis eius generis insita & cibi cupiditas. Eodem modo sensilia si in sentiendi machinamenta sensoriaque partes incurrerint, ad comprehensionem sui prouocant admonentque animum. Nam quemadmodum culex phalangium excitat, & venatorem captura, omnèque concupiscendum id, à quo concupiscitur; ita & animam moveri ab illis dicendum; quæ extrinsecus accidunt, velut irritamenta incitantiaque sensuum. Quod latius patet in concupitis appetitiisque. Quæ grauisissimi interpretis verba placuit adiungere, ut de motu a sensibus in sensu factò, quem in 2. libro sæpè nominari audies; intelligas quam habuerint Peripatetici sententiam. Non inquam moveri animam a sensibus, sed ad eorum præsentiam immutato corporis organo agere animam ex se ipsa, seseque ad illorum comprehensionem atque appetitionem mouere; nihil ab illis recipiendo, sed actum suum promendo. Ut propterea pauimento quoque sensilia, ingredienti animam, comparare Themistius item non dubitauerit. Nam ut pauimentum non mouet ingredientem, sed in eo ingredientis motus fit, sic a sensibus anima verè & proprie non mouetur, sed suos motus & actus circa illa promit. Quod enim habet Aueroès sentiendi animam & a sensibus moveri & sensilia mouere, tum ab Aristotelis sententia alienum est atque ex deprauato textu profectum, ut alia pleraque: tum à veritate. Namque operatio sensus immanens quo tandem modo sensilia moueat.

B

C

D

TEXTVS.

Anima pulsa & ei motus per se ad se mouetur, & ad se mouetur. Sed motus per se non est motus, sed est motus per se mouetur, & ad se mouetur. Sed motus per se non est motus, sed est motus per se mouetur, & ad se mouetur.

Ceterum si mouet quoque ipsa se ipsam, & ipsa mouetur vniuersum. Quare si omnis motus recessus est rei mota quatenus mouetur, anima quoque recedere sanè a substantia, nisi ex accidenti se ipsam moueat. At est motus substantia ipsius secundum se ipsam.

COMMENTARIVS LXXI.

Hoc est septimum Philosophi argumentum, quo animam ostendit non esse id, quod per se mouetur. Si anima seipsa per se mouet, nimirum ipsa & mouet & mouetur. At motus recessus quæpiam significat alicuius ab aliquo, omnèque quod mouetur, quatenus mouetur, recedit ab vno termino & eo priuatur, vnde mouetur, transitque ad alium, ad quem mouetur. Si uè in qualitate sit motus, si uè in quantitate, si uè in loco, à calore ad frigus, à quantitate imperfecta ad perfectam, ab vno

7. Argumentum.

Motus & mutatio quid.

